

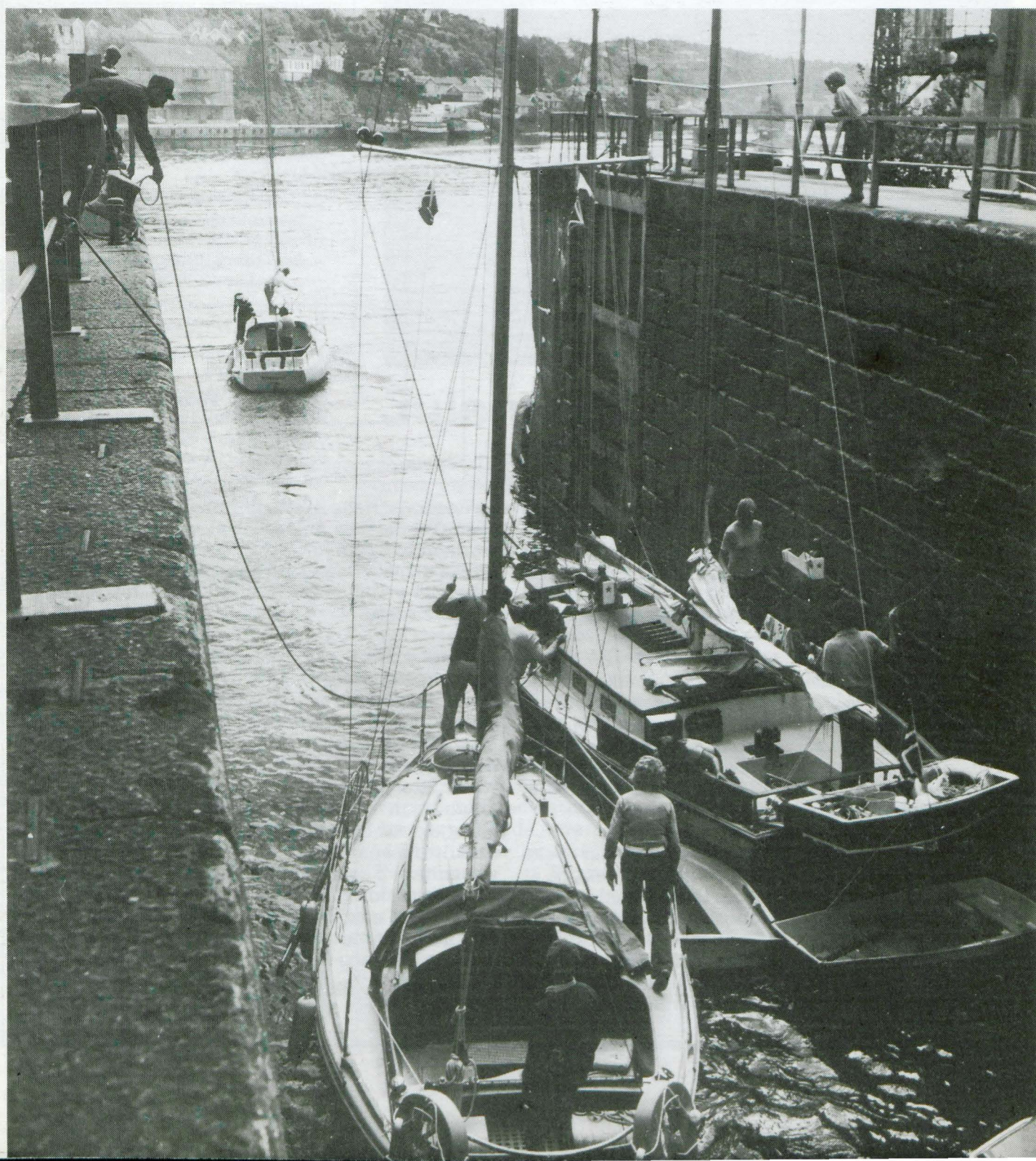
MEDLEMSBLAD FOR
TELEMARKKANALENES VENNER

NR. 1 - 1989
5. ÅRGANG

SLUSE

GLØTT

Formannens spalte

Kanalkonferansen

Vår forening arrangerte 27. februar et dagseminar på Lille Ulefoss med temaet: «Kulturvernet i Telemarkkanalene». Til møtet var invitert representanter for fylkeskommunen, interimstyret for Telemarkskanalen, interimstyret for Kanalmuseet og Nome kommune. 21 personer deltok på møtet.

Konferansen hadde flere mål:

- Skape MER ENTUSIASME for kulturvern-arbeidet i kanalene
- GI INFORMASJON om situasjonen slik den er pr. i dag.
- søke å PLASSERE ANSVARET for initiativ og koordinering der det rettmessig hører hjemme, nemlig hos fylkeskommunen, som jo snart skal overta kanalaneleggene.

Arkitektene Olaf Skjeldal og Brita Lodberg-Holm og sølvsmid Arnt Darrud fortalte om det opprustningsarbeidet de er i gang med på Årnes brygge og hvilke muligheter de så til å gjenskape aktivitet på stedet. Deres arbeid er forbilledlig i bygningsvern-sammenheng.

Fylkesmann Ingvar Kinserdal orienterte om arbeidet i interimstyret for Telemarkskanalen. Det viktigste i hans orientering var opplysningen om at forhandlingene mellom Staten og fylkeskommunen om betingelsene for overtakelse av kanalen ikke er avsluttet og enda vil ta noe tid. Samtidig forutsetter interimstyret at opprustningsarbeidene i Bandakkanalen skal fortsette umiddelbart etter at dammene i Lunde og Kjeldal er fullført.

I diskusjonen reagerte enkelte på at opprustningsarbeidet da kan komme til å bli utført uten at det foreligger bindende retningslinjer for arbeidet fra antikvarisk hold.

Rådmann Per Bjørn Solvang redgjorde for Nome kommunes engasjement i kanalen og interimstyret for kanalmuseet. Han nevnte spesielt det arbeidet kommunen har utført med istandsetting av bygninger for sysselsettingsmidler, og at det for tiden ikke er midler til å få regulert kanalområdene til spesialområde bevaring.

Når det gjelder kanalmuseet har Nome kommune selv oppnevnt et interimstyre i påvente av et mer formelt styre med en bredere sammensetning, bl.a. fra fylkeskommunen og kanalselskapet. I diskusjonen kom det frem et sterkt ønske om ansettelse av en person med ansvar for tilrettelegging for museet, innsamling av materiale etc.

Undertegnede fortalte om pågående arbeider i Telemarkkanalenes Venner. Det ble spesielt pekt på at foreningen savnet et organ som tar initiativ og koordinerer det arbeidet som foregår på mange plan, og at det er fylkeskommunen som formelt må påta seg dette ansvaret. Det ble på nytt pekt på det som er sagt om Telemarkskanalene i utredningen fra Norsk kulturråd: «Utvalget for bevaring av teknis-

TELEMARKKANALENES
VENNER

Hvem sitter i styret og komiteer?

STYRET

Telefon:
Vidar Edvardsen, formann . . . . . (03) 53 64 35
Finn Skaardal . . . . . (03) 52 50 59
Gerhard Hedlund . . . . . (03) 94 43 22
Aina Hellstedt . . . . . (03) 52 06 60
Gisle Kavli . . . . . (03) 94 47 75

VARAMENN

Reidar Jenssen . . . . . (03) 52 12 56
Halvor Landsverk . . . . . (03) 52 08 97

KASSERER/SEKRETÆR

Marie Bergsli . . . . . (03) 52 30 65

MARKEDSFØRINGSKOMITEEN

Gerhard Hedlund . . . . . (03) 94 43 22

TEKNISK KOMITÉ

Tore Kvaale . . . . . (03) 94 10 62

VERNEKOMITEEN

Jahn Jahnsen . . . . . (03) 56 73 90

HISTORIEKOMITEEN

Halvor Landsverk . . . . . (03) 52 08 97

I REDAKSJONEN

Per Svein Bratsberg . . . . . (03) 52 31 57

Foreningens adresse:

Telemarkkanalenes Venner
Postboks 372 - 3701 SKIEN
Bankgiro: 8153.20.00564
Postgiro: 2 10 09 49

FORSIDEBILDE:

Fra Skien sluser.

Foto: Telemarkreiser

ke og industrielle kulturminner i Norge», nemlig: «Vedlikeholdet av anleggene skjer nå ved spesielle, statlige bevilgninger. Utvalget vil imidlertid understreke meget sterkt at vedlikeholdet må følge antikvariske prinsipper. Det må utarbeides retningslinjer for dette.»

Til konferansen var invitert 8 representanter for fylkeskommunen. Bare 2 av disse møtte, nemlig Heidi Hegge, som er nestleder i fylkeskulturutvalget, og Øystein Dalland fra plan- og næringssetaten. Man savnet spesielt fylkeskonservatoren, som jo har en særlig viktig rolle i kulturvernet. (Hans rolle vil bli ytterligere forsterket i det øyeblikket fylkeskommunen overtar kanalaneleggene fra Staten.) Til gjengjeld var både Hegge og Dalland ytterst positive til kulturvernarbeidet ved kanalene. Særlig positivt var en tanke som ble fremført av Dalland, og som han vil arbeide videre med, nemlig at man i forestående arbeid med «Vannplan for Telemarks-vassdraget» kan komme tilbake til gamle «unnlatelsessynder» og muligens få finansiert visse tiltak med midler herfra.

Skien, 10. april 1989
Vidar Edvardsen

Referat fra årsmøtet i Telemarkkanalenes Venner

28. mars 1989 i Lunde Sparebank, Lunde

Det møtte 16 medlemmer på årsmøtet.

Sak 1: Valg av møteleder og referent
Til møteleder ble valgt Per Svein Bratsberg og til referent Marie Bergsli.

Sak 2: Årsmelding for 1988
Årsmeldingen ble referert av Vidar Edvardsen, som dessuten ga utfyllende kommentarer til denne.

På spørsmål fra Per Bjørn Solvang vedr. tidsramme for istandsetting av lekteren, svarte Tore Kvaale at foreningen fortsatt mangler midler til å fullføre restaureringen, og det er dette som helt og holdent avgjør når prosjektet kan fullføres.

Halvor Ova holdt et innlegg om gangforbindelsen over Lunde dam. Dette var en forbindelse som såvel lokalbefolkningen som turistene har benyttet seg av i all tid. Denne er nå, pga. ombyggingen av dammen blitt borte. Det foreligger et sterkt ønske fra lokalbefolkningen om å opprettholde forbindelsen. Man har dannet en aksjonskomite, som gjennom advokat vil gå den juridiske veien for å prøve å få gehør for sitt krav. Dette opplyste Olav Kjellmo, som var en av representantene fra aksjonskomiteen. Per Bjørn Solvang opplyste at ordføreren i Nome kommune vil ta kontakt med Olje- og Energidep. for å gå bevilget midler for oppføring av ny gangbru.

Vidar Edvardsen siterte Kulturrådets innstilling til bevaring av industrielle kulturminner i Norge, hvor Telemarkkanalen er utpekt som et verneobjekt. Han har ved flere anledninger etterlyst retningslinjer for bevaringsarbeidet. På spørsmål fra Tor Kjetil Gardåsen om hvordan verneviljen er i kanalselskapet, svarte Edvardsen at kanalstyret er velvillig innstilt mens de arbeider som utføres er rent praktisk/økonomisk begrunnet uten hensyn til kulturvern. Gardåsen mente at dersom man fortsetter moderniseringen av kanalen, er hele miljøet i fare for å bli vandalisert. Solvang påpekte at mange av kanalbygningene er satt i stand som sysselsettingstiltak. Gardåsen etterlyste reguleringsplanen til spesialområde bevaring av områdene langs kanalen. Solvang opp-

lyste at på nåværende tidspunkt har ikke Nome kommune midler til slik regulering.

Per Svein Bratsberg ble takket for sitt arbeid med å utgi medlemsbladet «Slusegløtt».

Sak 3: Regnskap for 1988
På spørsmål fra Per Bjørn Solvang om rentesatsen for foreningens

«Høyrentekonto» i Fokus Bank, kan kassereren opplyse at satsene pr. 28. februar 1989 er:
Del av saldo t.o.m. kr. 49.999 er 8% p.a.
Del av saldo f.o.m. kr. 50.000 er 10% p.a.
Det var ingen andre merknader til regnskapet.

Fortsettelse side 5

Julemøte på Lille Ulefoss

Fredag 2. desember møttes Telemark Historielag, Telemarkkanalenes Venner og Fortidsminneforeningen til felles julemøte på Lille Ulefoss Gård.

Turen startet med fullsatt buss fra Porsgrunn/Skien. Underveis ble det servert gløgg og pepperkaker, et populært innslag i den 20 graders kalde desemberkvelden.

Lille Ulefoss Gård ønsket velkommen med rimfrosne trær og fakler på tunet. På trappen sto husfruen, Li Dahl, og viste oss inn i sine praktfulle stuer hvor stemningen ble understreket av lyskroner og kandelabre med levende lys. Leder av fortidsminneforeningen, Finn H. Christiansen, ønsket de ca. 60 fremmøtte velkommen. Deretter ga Li Dahl oss et interessant innblikk i husets historie fra det ble bygget i 1813 og til i dag.

Det var dekket hyggelige bord i husets 3 stuer, hvor vi inntok et herlig måltid bestående av kottørret og riskrem til dessert. Etter hovedretten fikk vi gjennom Li Dahl's beskrivelse være med på julefeiring på Lille Ulefoss Gård opp gjennom tidene. Til kaffen serverte visesangeren og Søvelektoren Stanleu Jacobsen et knippe velvalgte viser til et lydhørt publikum. For det stemningsfulle bidraget takket Åse Bjerke Jenssen og overrakte blomster. Senere gikk praten livlig rundt bordene til bussen var klar for avgang kl. 23.30. Vi takker for et hyggelig og vellykket arrangement!

Anne-Berit Condrup

Inntrykk fra båtmessen i Gøteborg i februar 1989

Også i år deltok Telemarkskanalen med egen stand på den svenske internasjonale båtmessen i Gøteborg. Nilssen og jeg dro fra Skien i to biler fullastet med bilder, plansjer, brosjyrer osv.

Tilriggingen ved slike messer er alltid temmelig stressende, uvante trafikkale forhold, mye bæring av materiell opp trapper (pga. en heis som ikke virket) osv.

I år var vår stand med i et samarbeidsprosjekt som kaltes for «Kystguiden». Kystguiden er et ca. 100 sideres meget fint hefte med bilder, opplysninger, kart over kystområder fra Marstrand i Sverige til Risør i Norge inkl. vassdraget opp til Skien. Hftetet koster ca. kr. 80,- og er en utsøkt trykksak.

Prosjektet «Kystguiden» tilbød oss stand sammen med dem – der bl.a. Halden, Hvaler, Tønsberg, Sandefjord og Bamble kommuner også var representert.

Tilstrømmingen/interessen var stor, spesielt på lørdager og søndager var besøkstallet meget høyt. De to første dagene etter helgen er besøkstallene noe lavere – noe som vel må karakteriseres som normalt.

Det primære formålet ved en slik messedeltagelse er selvsagt å nå båtfolket/turistene direkte for å få flest mulig til å reise på Kanalen.

Gulnes Kvartsbrudd

Jern i kvartsitten gir fjellet en gul farge. Kvartsitten ble benyttet ved produksjon av ildfast stein ved Borgestad Fabrikker i Gjerpen. Massen fra Gulnes gikk med lektere og lastebåter: «Tinnsjø» og «Seljord» gikk i fast rute Oslo-Dalen en gang i uka og tok masse fra Gulnes som returlast. Lasting med trillebår fram til 1957, da silo med plass til knuseanlegg ble bygd. Største årsproduksjon: 4000 tonn. Har ikke vært i drift siden ca. 1975.

Til tider var det folk både utenfor og inne på selve standen!

Samtidig er det viktig at en på slike messer får komme i kontakt med båtfolket – og dermed får tilbake-spill, ideer, de framfører ting som bør forbedres osv.

Videre knyttes nye kontakter med andre i turistbransjen som kan være nyttige i forbindelse med fremtidig markedsføring av Kanalen.

Allerede på messen i 1988 hadde vi i vårt informasjonsmateriell tatt med at Bandakkanalen trolig ville bli stengt i 1989 pga. dambyggingen. Blant de besøkende ved vår stand var det tydelig at mange hadde merket seg dette. En del av de som ønsket å reise på Kanalen med egen båt kommer nok til å utsette kanalturen til 1990.

Vi benyttet selvsagt de anledninger vi hadde til å fortelle om mulighetene til å reise på Norsjø-Skienkanalen som er åpen som normalt i 1989. Norsjø Ferieland er blant de fasiliteter som kan trekkes frem som et viktig pluss for denne østre del av Telemarkskanalen. Videre måtte vi fremføre muligheten

av å nå Dalen via vannveien i 1989 med passasjerbåten fra Skien.

Vi opplevde at interessen for Kanalen var stor – selv i et unntaksår med stengt Bandakkanal pga. Dambygging. Den nye formen for standsamarbeid vi hadde i forbindelse med Kystguiden opplevde vi som meget positivt.

En av fordelene ved slikt samarbeide er bl.a. at vi kan henvise besøkende til hverandre. Det er mange forskjellige spørsmål som dukker opp fra publikum, da er det litt greit hvis vi har kolleger i nærheten som har rede på saken. Videre er det praktiske fordeler idet en blir kjent med hverandre og kan trygt gå i fra standen ved spisepauser o.l. På messen oppdager en stadi ting som kan gjøres bedre. Det er av stor betydning at det skjer ting ved standen som gjør at folk stopper opp. Eksempelvis kan nevnes at Bamble kommune serverte reker til de forbipasserende, men så har de jo også rekefabrikk i kommunen. Vår svenske venn, Dick Netterlid, som var ansvarlig for dette felles-

prosjektet er allerede i gang med planene for neste båtmesse i Gøteborg. Vi har for vår egen del foreløpig nok med å tenke på «Sjøen for alle», som arrangeres 31/3–9/4 1989, der vi skal ha stand ved siden av Dalslands Kanal AB!

Andre Nyheter fra Kanalen:

Opprustning

Ved EIDSSFOSS sluser er et portblad ved midtre port (den høyeste) laget ny. Portbladet var meget dårlig, og er skiftet ut med nye stokker fra bunnen av. Alt arbeidet er gjort av Kanalens egne folk, 4–5 mann har vært engasjert i dette arbeidet.

Materialene i porten er spesialfuru (grove dimensjoner), skjært på Kanalens egen sag på Vrangfoss.

Heldigvis for oss har vinteren vært mild og arbeidet har derfor gått uten komplikasjoner. Det gjenstår fortsatt noen mindre arbeider før dette er helt ferdig. Det andre portbladet på midtporten er planlagt skiftet ut høsten 1989/vinteren 1990.

Ved ULEFOSS vil det før sesongen starter bli skiftet ut terskler pga. lekkasjer/slitasje. Videre er det en del mekaniske deler som skal skiftes.

Større entreprenørarbeid er ikke igang nå, men vil trolig bli igangsatt etter sesongen 1989. Det tenkes da bl.a. på ny skjerm nedenfor Lunde.

Servicetilbud

Ny brygge nedenfor Lunder er nå under bygging. Det er Tveito Maskin som har dette byggeoppdraget, som beløper seg til ca. kr. 350.000,-.

Ellers er det på budsjettet for kommunetilskudd foreløpig satt av penger til tilskudd for følgende prosjekter i 1989:

- Tilskott til Tokke kommune til framføring av vann/kloakk ved Dalen brygge.
- Tilskudd til nytt servicebygg i Kviteseid.
- Oppussing mv. av Akkerhaugen brygge.
- Tilskudd til toalettanlegg ved Hjuksebø.
- Opprustning av Årnes brygge.

THOMAS og KONGEN!

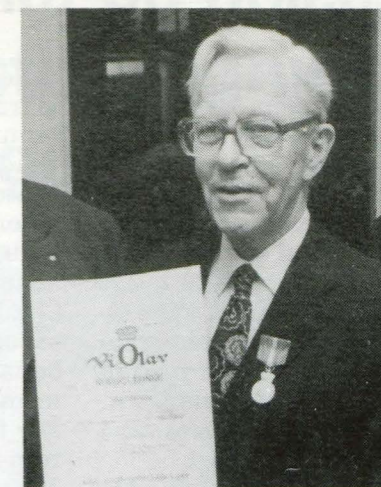

Foto: «Varden»

Det er slett ikke alle som oppnår besøk hos Kongen! Vår venn THOMAS i Båtselskapet hører med blant de som er privilegert! For uendelig mange års innsats i Båtselskapet ble han stor heder til del; med strålende fest i Handelens Hus med middag, taler og gaveoverrekkelser! Og best av alt: Kongens Fortjenestemedalje! Og når det først skulle være, så reiste selvsagt Thomas inn for å hilse på Kongen og for å takke for medaljen.

– Det ble en uforglemmelig stund på Slottet, forteller Thomas. For en Konge vi har her i landet! Jeg hadde forberedt meg på et par, tre spørsmål; om nå praten skulle gå litt i stå. Jeg fortalte Majestet at jeg som smågutt var med far i Kikutbakken og så Kronprins Olav hoppe på ski. Jeg var ikke kar om å huske årstallet helt. Men det behøvde jeg ikke å engste meg for.

Omgående kom det kontant fra Kong Olav: – Det var i 1922 det, Thomassen; det er jamen 67 år siden! Da bodde jeg i et fint hus i Skien; hos konsul Bertelsen!

Altså: I det samme hus som Thomas Thomassen fikk sin medalje overrakt . . .

– Kongen vår er en flott representant for land og folk; jeg ble stortilgen imponert, sier Thomas.

Vi istemmer dette og synes også Båtselskapets «KONGE» fortjener ros og honnør; Thomas og Båtselskapet er og blir synonyme begrep!

tryjo

Årsmøtet . . . fra side 3

Sak 4: Valg
Valgkomiteens forslag ble vedtatt og er slik:

Styre:
Vidar Edvardsen, formann, ikke på valg.

Aina Hellstedt, ikke på valg, Gisle Kavli, ikke på valg, Finn Skaardal, Gerhard Hedlund.

Varamenn: Reidar Jenssen og Halvor Landsverk.

Valgkomite:
Pål A. Solberg, Per Bjørn Solvang, Per Svein Bratsberg.

Revisor:
Anders Rollesfsen. Varamann: Sigurd M. Nilsen.

Sak 5: Arbeidsplan og budsjettfor-
slag for 1989

Både budsjett og arbeidsplan for 1989 ble vedtatt av årsmøtet. Vedr. planlegging av ny gangbru ved Vrangfoss, informerte Per Bjørn Solvang at veivesenet kan være behjelpelige med jernbjelker, hvis dette kan brukes i konstruksjonen.

Sak 6: Innkomne forslag
På spørsmål fra Marie Bergsli vedr. kontingentsatsene for 1989, vedtok årsmøtet å ikke endre satsene. Medlemskontingenten for 1989 blir således kr. 100,- for enkeltmedlemmer og kr. 500,- for firmaer/organisasjoner.

Etter årsmøtet kåserte konservator Tor Kjetil Gardåsen fra sin bok med tittelen «Livet på Telemarksbåtene».

Skien 4. april 1989
Ref. Marie Bergsli

Rekreasjon og turisme i Tuddal omkring 1910

Overlærer A. L. Coll skreiv i 1910 ei reisehandbok for Telemark som må stå i særklasse for slike publikasjoner på våre kantar. Boka er på 385 sider. Innafor dette formatet får han rom for informasjonar over eit breitt spekter som vi seinare ikkje har hatt noko sidestykke til i vårt fylke. Optimismen var stor i åra etter 1905. Meir enn andre stader slo den nye arbeidsdagen ned med ei særleg tyngde over Aust-Telemark. Det storindustrielle eventyret var i emning i Norsk Hydros regi.

Samtidig hadde Skien-Telemarkens Turistforening full vind i segla med grosserar Hans H. Holta som formann. Det var sikkert også han som fekk overlærer Coll til å skrive reisehandbøkene for Turistforeningen. Alt i 1902 var reisehandboka for Grenland ferdig frå Colls side. Både denne og reisehandboka for Telemark, som kom i 1910, er skrivne med inngående kunnskap på ei lang rad av ulike fagfelt. Det gjeld: Geologi, fjell, vassdrag, dalstrøk, klima, planter, dyr, folkeferd, arkeologi, historie og kulturhistorie gjennom tidene. Dertil er reiseruter detaljert skildra over heile fylket og dekte med praktiske opplysningar som den reisande har bruk for.

Opplevingsverdiar knytt til reiselivet er i dag kalla kulturisme. A. L. Colls reisehandbøker er reine lærebøker i kulturisme trekvart hundreår før dette ordet blei skapt. I denne tidlege tida blei også kulturismen praktisert fullt ut. Colls skildring av turistlivet ved Tuddal Sanatorium fortel tydeleg om dette. Mykje av gjestene kom med båt til Notodden på denne tid. Så bars det vidare med hesteskysst til Sauland og derifrå vidare langsmed «Chausseen» til Tuddal. Komne dit gir vi ordet til A. L. Coll:

«Sanatoriet egner seg ypperlig som almindeligt rekreasjonssted og ikke minst for efterkur efter badeopphold (særlig i Larvik og Sandefjord). For tæringspatienter passer det ikke. Til gavn og glæde af opholdet kræves en varm dress og solid vandtæt skotøi.

Anlægget har (paa tør sandig grund) hovedbygning med spisesal, salon (med piano), veranaer og 19 soverum, vakkert stabbur med 5 soverum, fem «stuler» (to af dem har peisestue) med tilsammen 14 soverum og 3 i kontorbygningen. Man kan ialt huse ca. 80 faste gjester. Der bydes: karbad og styrt, fortrinligt drikkevand, melk, fløde og smør fra egen sæter, brød fra eget

bageri, fisk mest fra egne vande og is fra eget ishus. Det er lawn (plen) tennis-plads med friluftsspil, baadplads ved osen af den fra Bækkestulvandet kommende Bæk, som løber gennem anlæggene, og god leilighed til at prøve fiskelykken i sanatoriets farkoster. Rigstelefon. Chaussé til Tuddal. Skyds, kløvheste og fører skaffes med kort varsel. Sanatoriet har eget fiskeudklækningshus.»

For faste gjester var prisen for eit rom frå kr. 1 til 6, for full kost kr. 3,50 pr. dag. Turistane betalte kr. 4 pr. dag for full kost. I «Turiststuen» kosta det kr. 3,50 både for kost og overnatting med «bekvemmeligheder omtrent som i Jotunheimens hytter». Ei ekstraseng kosta kr. 1 pr. døgn. For opphald pr. døgn over fire veker var det moderasjon.

Gjester på rekreasjon ser ut til å ha hatt god nytte av opphaldet ved Tuddal Sanatorium: «Aandedrættet styrkes, brystkassen utvides, hjertekraften øges og stofskiftet anspores, der sker en raskere og roligere blod-oksydering, med øgning af de røde blodlegemer, og organismen faar større modstandskraft mod alle veirindflydelser.»

Dertil var lufta fri for skadelege bakteriar.

For den vanlege turisten var det å koma opp på Gaustatoppen den store opplevinga. Sekretær Amund Hegna hadde funne ei lettare rute dit som også blei stelt istand til rideveg. Dei første hestane på Gausta kom der den 7. august 1906. Halvt innsprengt i fjellet hadde Skien-Telemarkens Turistforening i åra 1890 til 1892 oppført turisthytta på Gausta. Med sine fem rom og tolv senger kunne mange overnatte her. For dei fleste galdt det å få oppleve soloppgangen neste morgon. Overnattinga kosta ei krone og frukosten kr. 1,50. Ei flaske øl var å få kjøpt for kr. 1 og vin for det doble av innkjøpsprisen. Eit glas mjølk kosta 15 øre og ein kopp kaffe eller te 30 øre. Ein god kikkert var til utlån for gjestene.

I stort som i smått vil det i dag vera vanskeleg å leva opp til den innsatsen pionergenerasjonen gjorde for turismen i Telemark. Tuddal Sanatorium hadde da også 8 til 10.000 dekar høgfjellsvide med stolar, fiskevatn, moltemyrar m.m. å hente ut sine gastronomiske produkt ifrå.

Halvor Landsverk

Kanalen prioritert i vannbruksplan

Alle tiders «fuktig spleiselag med og uten reparasjon» kan bli resultatet av opplegget for den vannbruksplan for hele Skiensvassdraget (fra Hardangervidda til Klosterfoss) som Fylkeskommune, Stat og kommuner totalfinansierer fra i år av. 11 kommuner går sammen om tiltaksplanlegging av de tre prioriterte oppgavene; flomvern, drikkevannsforsyning og sikring av vannkvalitet, fram til 1992. Disse områdene er prioritert ut fra kritiske og restriktive brukskrav.

Skiensvassdraget er landets 3. største i middelvannføring ved utløpet (310 kbm/sek.), det 5. lengste (244 km) – og den største leverandøren av vannkraft av norske elver, ca. 12.000 Gwh pr. år. Det er 5-delt i hovedgrener, favner om 70 prosent av fylkets areal.

Prosjektet er kostnadsberegnet til ca. 4,75 mill. kr. og det regnes med at Staten var samleløyving av Konesjonsavgifts-fondet m.v. dekker ca. 25%, kommunene ca. 15% og i egenandeler av selvprioriterte planoppgaver 20%, vidare Fylkeskommunen og Kommunaldepartementet med ca. 17%. Miljøpakken for Grenland, Statens Inst. for Folkehelse og regulantene er ellers viktige partnere.

Rammen som de tre problemfeltene setter, vil være utslagsgivende for hva slags annen bruk av vassdraget som kan forenes. Fiske, kultur- og naturvern, tilstøtende arealbruk i kommuneplanene m.v. skal planlegges i fase 2 (1992–93). Men i vår forbindelse er det særlig interessant at Kanalen er skilt ut til mer detaljert behandling allerede i fase 1, ikke minst med sikte på kanaljubileet i 1992 og fylkeskommunens overtakelse av anleggene.

Fylkesmann Ingvar Kinserdal:

– Håp om samlet restbevilgning til kanalopprustningen

– At restbeløpet fra Staten som nå trengs til sluttdelen av kanalopprustningen i Bandak-kanalen skal bevilges raskt og mest mulig samlet, er høyt prioritert på fylkets ønskeliste foran fylkeskommunens overtaking av kanalaneleggene. Klattes det hele ytterligere ut over en årrekke framover, mister vi tid, oversikt og framdrift. Kanaljubileet i 1992 budre være en passende motivering for oss alle. Kst. fylkesmann Ingvar Kinserdal, formann i interimstyret for Kanalen er klar i sine synspunkt, ut i fra 10 år administrasjon av dette fylkesklenodiet. Man burde ta sikte på restbevilgning i 1990!

Det er hittil benyttet 63,9 mill. 1987-kroner til opprustningsarbeidene. I tillegg kostet Kjeldal og Lunde nye dammer tilsammen 78 mill. kroner (87). Pr. i dag gjenstår opprustninger for minst 12 mill. kroner (1989-90-kroner).

Hva med bryggeanleggene?

– Vi skal likevel være klar over at disse pengene kun er øremerket til finishen ved damstedene i Kjeldal og Lunde, vidare til anleggene nedenfor Lunde sluse, bl.a. stabilisering og forsterkning av sluseanleggene i Vrangfoss; lekkasjetetting, porter, utskifting av utstyr etc. og fjellarbeider. – Altså: Bryggeanlegg som ikke er del av sluseanleggene, viktige trekk som til sammen utgjør den verneverdige kanal vi alle vil hegne om – disse delene er ikke med i Statens opprustningspakke hittil, understreker Kinserdal med en viss bekymring. Disse oppgavene må søkes finansiert på annen måte. Kanskje kan Norsk Kulturråd komme inn i bildet, i forbindelse med vernet av teknisk industrielle kulturminner, der kanalaneleggene er særskilt nevnt. Selssettingsmidler er også en mulighet. Men det haster. Et utvalg av de mest utsatte og representative bryggeanlegg burde snarest bli istandstatt.

På Årnes Brygge avklares nå rettighetene i en rettssak, som også vil kunne få betydning ved andre bryggeanlegg langs kanalen. Kanalstyret er innstilt på å overdra betydelige deler av bryggeanlegge-

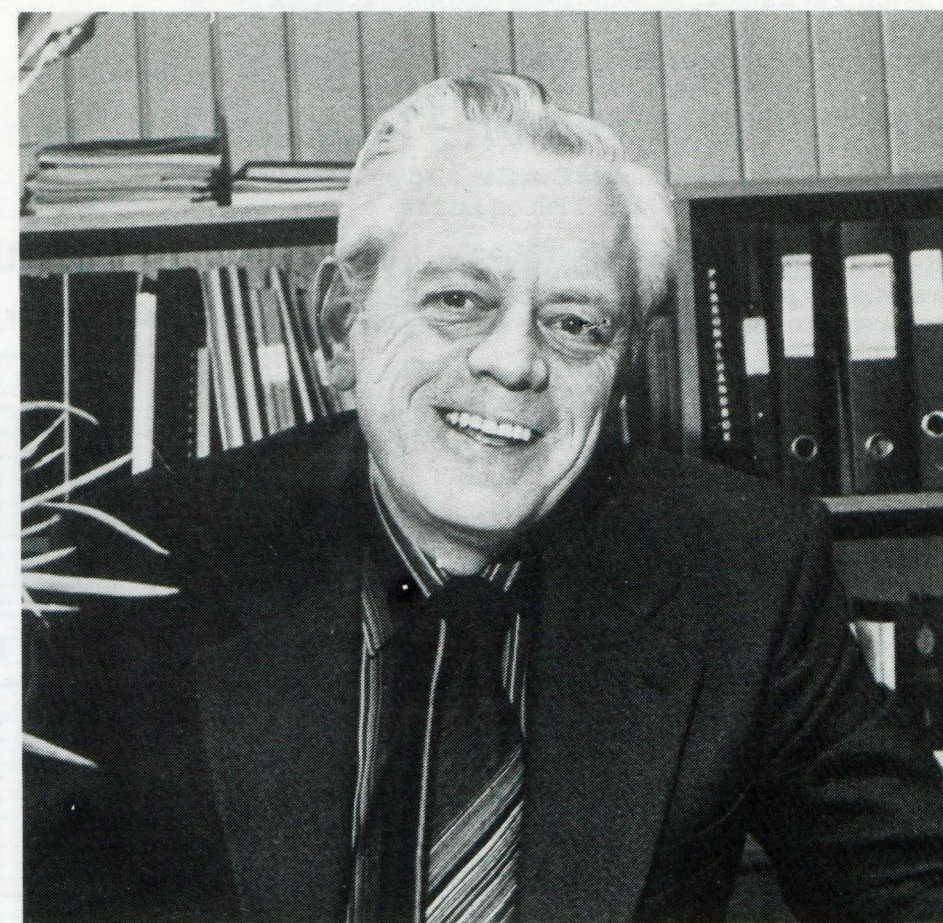

Foto: TA

ne til kommunene om det ellers ligger til rette og er interesse, (evt. å overdra disposisjonsrett). I den forbindelse er det uhyre interessant det som nå skjer ved Årnes, at nye driftige mennesker ønsker å ta stedet i bruk til aktiviteter som vil bli en miljøfaktor av rang ved kanalen. For vår del, kan vi tenke oss å overdra ytterligere to av bodene (de kanalfarge-malte) etter oppussing av disse i samarbeid med Sauherad kommune. En tredje vil vi også bidra til istandsetting av, og kunne inngå avtale om drift av, men likevel beholde som kanaleiendom inn til vidare. Dessuten vil det bli opprydding og fjerning av de gamle transportbåndene ved bryggeanleggene samt en ny brygge der «Telemarken» kan legge til i sommer. Ved Lunde håper en forresten i samarbeid med Statkraft og de japanske leverandørene å få til et visningssted, en plattform på utsiden der Lunde kraftverk lå, med fint utsyn over elva nedstrøms.

Bygg for kanalmuseun løst?

– I prinsippet har Interimstyret for kanalen sagt seg villig til å gå inn i et «spleiselag» med Nome kommune og evt. NVE og andre for å møte tilbudet fra Holla Sparebank om overdragelse av den fine murbygningen ved Ulefoss sluse til kanalmuseum og informasjonssenter. Dette ble avklart på Interimstyrets møte i mars.

Mange kanalvenner fra øverst til nederst er glade for den utviste praktiske interesse akkurat vår Fylkesmann personlig har vist seg å ha som pådriver. På hans bord i sirlige mapper ligger malingfakturaer og gamle kanalhus-skjøter side om side, og de samler ikke støv. Det har vært og er ennå hans bord, hans sluse-bord. I påvente av en organisasjonsutredning av selve overtakingen til Fylkeskommunen, vet vi at de ligger trygt der.

INNENFOR KANALSESONGEN 1989

I 1989 vil det bli investert ca. 80 mill. kroner i en opprustning av kanalanleggene. Dette medfører at en kort strekning av kanalen, mellom Lunde og Hogga, er stengt for båttrafikk i sommersesongen 1989. Med tre båter i trafikk på Telemarkvassdraget, vil rutetilbudene fortsatt være mange og varierte.

M/S VICTORIA, veteranen på kanalen med sine 107 år, vil gå i daglig rute mellom Skien og Lunde.

M/S LASTEIN går i samtrafikk med M/S Victoria og trafikkerer strekningen mellom Hogga og Dalen. Den korte strekningen mellom Lunde og Hogga vil bli betjent med buss.

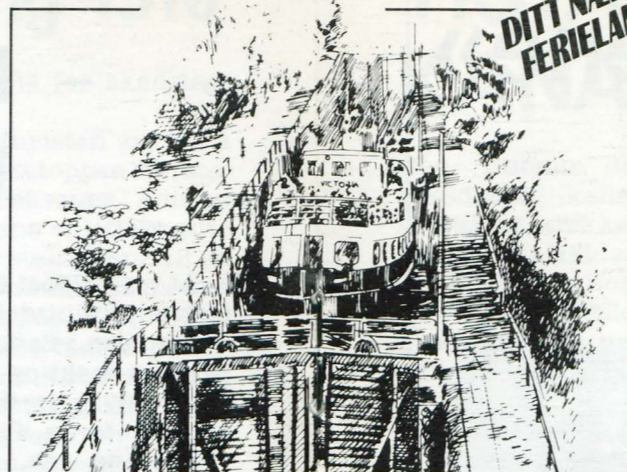
M/S TELEMARKEIN var nykommer på kanalen i 1988. Den vil også i år gå i rutetrafikk mellom Notodden og Lunde.

Kanalsesongen vil i år starte mandag 22. mai for alle tre båtene. Siste seilingsdag blir lørdag den 26. august. Det vil også i år være full restaurantdrift både på M/S Victoria og M/S Telemarken. Sissel Bryggmann vil i år stå for driften av restauranten ombord på M/S Victoria. På M/S Telemarken vil Anette Borge stå for den daglige restaurantdriften.

Allerede før siste sesong var avsluttet begynte bestillingene å strømme inn. Pr. 30. mars har Telemarkreiser booket 7.072 passasjerer fordelt på de tre kanalbåtene. Forhåndsreservasjonene var på samme tidspunkt i 1988 7.322 passasjerer, slik at vi ligger omtrent på samme nivå som sist år. Det totale antall passasjerer i 1988 var 22.245 og selvfølgelig håper vi på ytterligere økt passasjerantall i kommende sesong. Samarbeidet med Lindhjemreiser vil fortsette også til sommeren. KANALBUSSEN vil gå hver mandag, onsdag og lørdag i perioden 26/6 til 12/8. Disse dagsrutene går med båt fra Skien til Dalen, og har guidet retur samme kvelden med Lindhjems charterbuss. En annen dagstur har utgangspunkt Lifjell/Bø og går med M/S Telemarken fra Ulefoss til Lunde. Her henter busser passasjerene og kjører tilbake til Bø og Lifjell. Ja, her er det mange muligheter for dagsturer for alle kanalvenner!

I Telemarkreisens sommerkatalog vil det fortsatt være mange «Kanalpakker» å velge mellom. En slik pakke inkluderer både båt, transfer fra brygga til hotellet, middag ved ankomst på hotellet, samt frokost før avreise neste morgen. Mange av hotellene kan tilby slike «Kanalpakker» som har vist seg å være et populært tilbud til Telemarksturistene.

M/S «TELEMARKEIN» var nykommer på kanalen i 1988. Den vil også i år gå i rutetrafikk mellom Notodden og Lunde.

Med båt fra fjord til fjell!

SOMMERRUTER 1989

M/S «VICTORIA»

M/S «TELEMARKEIN»

M/S «LASTEIN»

RUTEPLAN FOR M/S «VICTORIA» OG M/S «LASTEIN» - SOMMEREN 1989

Gjelder for perioden 22/5-26/8

MA	TI	ON	TO	FR	LØ	SØ*	Ank.	Avg.	Sted	Ank.	Avg.	MA	TI	ON	TO	FR	LØ	SØ*
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓		08.30	Skien	17.50		↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
							09.00	09.20	Skotfoss	17.00	17.15							
							10.30	11.00	Ulefoss	15.30	15.35							
							11.15	11.35	Eidsfoss	15.00	15.20							
							11.40	12.30	Vrangfoss	14.10	14.45							
							13.10		Lunde		13.35							
								13.25	Lunde	13.20								
									Hogga	13.05								
							14.30	14.40	Kilen	12.10	12.20							
							15.05		Fjågesund	11.45								
							15.55	16.10	Kviteseid	10.40	10.50							
							16.30	—	Spjotsodd	10.20	—							
							17.20	—	Bandakslie	09.30	—							
							17.30	—	Lårdal	09.15	—							
							18.10	—	Dalen	—	08.45							

* Gjelder søndagene i perioden 18/6-16/7.

M/S «LASTEIN»

M/S «VICTORIA»

Sommerens priser for M/S «Victoria» og M/S «Lastein»:

Skien					
Ulefoss	Kr. 70,-	Ulefoss			
Vrangfoss	Kr. 90,-	Kr. 80,-	Vrangfoss		
*Lunde/Hogga	Kr. 110,-	Kr. 100,-	Kr. 70,-	*Lunde/Hogga	
Kviteseid	Kr. 120,-	Kr. 110,-	Kr. 100,-	Kr. 70,-	Kviteseid
Bandakslie	Kr. 130,-	Kr. 120,-	Kr. 110,-	Kr. 80,-	Kr. 60,-
Lårdal	Kr. 130,-	Kr. 120,-	Kr. 110,-	Kr. 80,-	Kr. 60,-
Dalen	Kr. 150,-	Kr. 140,-	Kr. 130,-	Kr. 100,-	Kr. 70,-

Barn under 15 år: 50% rabatt. Grupper 1 fri pr. 20 betalende. 50% rabatt på returbillett.

* Strekningen Lunde-Hogga betjenes i år med buss. Bussen er inkludert i ovennevnte priser.

Bestilling: Kontakt ditt reisebyrå eller direkte til
TELEMARKEINER A/L
Postboks 743, N-3701 SKIEN
Telefon: (03) 52 92 05

RUTETIDER FOR M/S «TELEMARKEIN»

Avgang hver MANDAG, TIRSDAG og ONSDAG i tidsrommet 22/5-25/6 samt 14/8-23/8.

Avgang ALLE DAGER untatt søndag i perioden 26/6-13/8.

NOTODDEN - LUNDE - NOTODDEN

Ank.:	Avg.:	Sted:	Ank.:	Avg.:
	09.30	NOTODDEN	20.15	
10.45	10.55	AKKERHAUGEN	18.40	18.50
11.20	11.25	ÅRNES	18.10	18.15
12.00	12.30	ULEFOSS	17.30	17.35
12.45	13.05	EIDSSFOSS	17.00	17.20
13.10	14.00	VRANGFOSS	16.10	16.45
14.40		LUNDE		15.35

«KANALBUSSEN 1989»

MANDAG, ONSDAG og LØRDAG
i perioden 26/6-12/8.

Dagstur på Telemarkskanalen fra Skien til Dalen

Avg.:	Skien	08.30
	Ulefoss	11.00
	Lunde	13.25
	Hogga	13.45
Ank.:	Dalen	18.10
Avg.:	Dalen	18.15
	Kviteseid hvis passasjerer	
Ank.:	Bø Hotell	19.45
	Bø Camping	19.55
	Lifjell Feriesenter (hvis passasjerer)	20.10
	Beverøya Camping	20.25
	Lunde	20.40
	Ulefoss	21.00
	Skien	21.30

Priser	tur/retur fra:	Voksen:	Barn:
	Skien	kr. 270,-	kr. 135,-
	Ulefoss	kr. 230,-	kr. 115,-
	Lunde	kr. 180,-	kr. 90,-

Dagsturer på Telemarkskanalen fra Bø/Lifjell

Avg.:	Lifjell Feriesenter	10.55
	Lifjell Turisthotell	11.05
	Bø Camping	11.10
	Bø Hotell	11.20
	Beverøya Camping	11.30
Ank.:	Ulefoss	12.00
Avg.:	Ulefoss	12.30
Ank.:	Lunde	14.40
Avg.:	Lunde	14.50
Ank.:	Ulefoss	15.10
	Beverøya Camping	15.40
	Bø Camping	15.50
	Lifjell Turisthotell (hvis passasjerer)	16.00
	Lifjell Feriesenter (hvis passasjerer)	
	Bø Hotell	16.15

Priser: Voksne: kr. 160,- Barn: kr. 80,-

KANALTUR MED OVERNATTING? Be om Telemarkreisens sommerkatalog!

Bestilles hos:

Telemark
REISER

Nedre Hjellegate 18
3700 SKIEN
Telefon: (03) 52 92 05

«Kanalbussen» er en komfortabel turbuss med guiding av sjåføren underveis.

LINDHJEM
REISER

Postboks 1638
3701 Skien
Telefon: (03) 52 01 04

«Livet på Telemarksbåtene»

Med tillatelse fra Tor Kjetil Gardåsen gjengir vi et utdrag fra boken.

Konger og fyrster i kanalen

År om annet hendte det at gjester med blått blod i årene besøkte kanalen. Deres reiser var gjerne turer det gikk frasagn om i lang tid etterpå, og det kastet glans både over båter og skipper å ha fraktet slike. Kong Oscar II kunne ikke komme til Bandakkkanalens åpning i 1892, men var derimot på besøk året etter sammen med prins Eugen. De kongelige kom med ekstratog til Skien den 23. oktober. Varden skildrer besøket uten særlig entusiasme. På Jernbanetorget var fremmøtt en liten menneskemengde, «med Hurraraabene var meget svage», kunne venstreorganet fornøyd slå fast. Viftende damer sås i mange vinduer mens kongen hilste vennlig til høyre og venstre. Det var reist æresporter flere steder i byen. Med Victoria, som var vakkert pyntet, gikk turen til Ulefoss, «men med Hurraraabene gik det ogsaa her daarlig», forteller Varden videre. Verkets skole fremmøtte i prosesjon, og fra Aaheim ble det salutert. Det var mange flagg, «deriblandt endel trefarvede». Ved Vrangfoss gjorde kongen og prinsen en avstikker til utsikten nedenfor kanalen, hvor de også ble fotografert. Under frokosten på Hogga uttalte kongen at Bandakkkanalen måtte sies å være et «nationalt Stortværk».

Også i 1879 var kong Oscar II i Vest-Telemark. Fra Lårdal foreligger det en morsom skildring av besøket gitt av den senere kjente forfatteren Ivar Mortenson Egnund, som den gang var huslærer i Lårdal. Det var stelt til bondebryllup til ære for kongen, og Mortenson Egnund var kjøkemester i bryllupet. Langt større var nok begeistringen blant folk da Kong Haakon gjorde sine turer med båtene. Kong Haakon reiste flere turer med båtene, første gang i 1907, da han også besøkte Skotfos Brug. Og i 1912 reiste kong Haakon, dronning Maud og kron-

Kongen er i alle fall med her. Kong Oscar den annen var i Skien i 1893 og stiger ombord i båten ved kanalbrygga for å ta de nye kanalanelegg mellom Ulefoss og Strengen nærmere i øyesyn.

Foto: E. A. Engelschjøn, Skien.

prins Olav fra Skien til Dalen. Det var selvsagt Inland som fikk æren av å frakte følget. Kaptein Mathisen førte skipet med kongen ombord, og senere kaptein Staaland var med som dekksgutt.

Andre prominente gjester var kongen av Siam, keiseren av Etiopia, den gang verdens rikeste mann, og kong Leopold av Belgia, som kom over fra Røldal og reiste fra Dalen til Skien. I tiden etter første verdenskrig kunne det være mange epaulettprydete utenlandske offiserer – særlig østerikske – på rekreasjonsreise gjennom Telemark. Kanalen var i det hele en attraksjon som var kjent over store deler av verden.

Tor Kjetil Gardåsen
«Livet på Telemarksbåtene»
Utgiver: Fylkesmuseet for Telemark og Grenland

136 sider
Pris kr. 248,-
Til salgs i bokhandelen

Det kjente bildet med bonde Ola Haave fra Heddal sammen med kong Oscar den annen er tatt i forbindelse med kongens tur til Bandakkkanalen i 1893.

TISTA KANAL

Den nederste delen av Halden-vassdraget kalles Tistedalsvassdraget og strekker seg fra Femsjøen og ned i Halden by.

I 1853 foreslo Engebret Soot å bygge en kanal mellom byen og Femsjøen, men da prosjektet manglet økonomiske kalkyler ble det lagt på is.

To år senere fikk løytnant Eilertzen i oppdrag å kartlegge den samme strekning for en fremtidig tømmerrenne. Denne rennen som var en plankerenne ble ferdig i 1862, og senere forbedret.

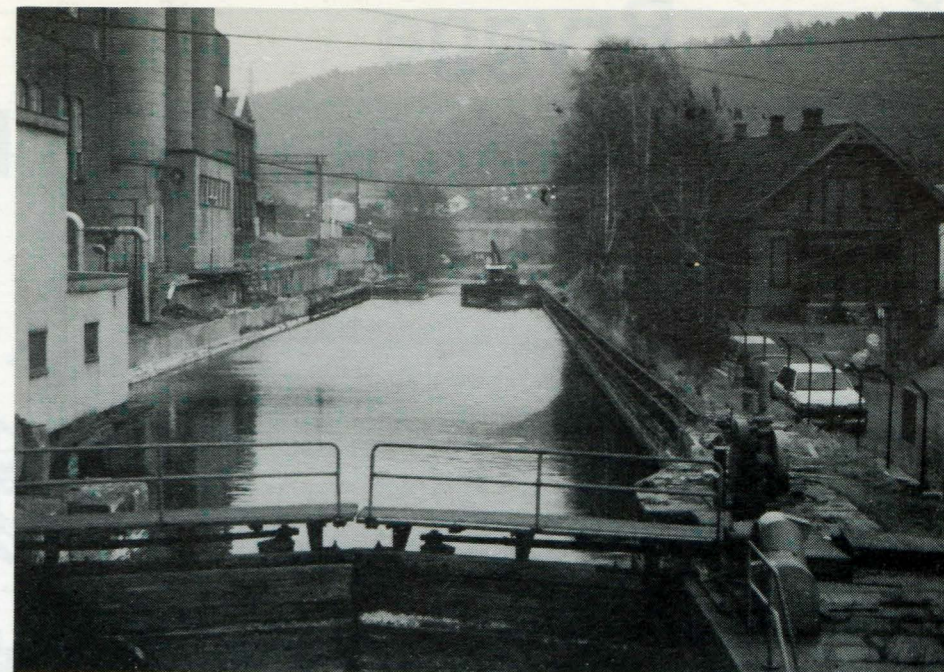
I 1905 ble «en plan for kanalisering av Tistedalselven fra Fredrikshalds havn til Tistafos med forslag til omlegning av fløtningen fra Svanedammen til Fredrikshald» utarbeidet av fløtningsinspektør Ragnvald Bødtker. Det ble snart etter dannet en komite for realisering av prosjektet. Det ble aksjetegning og dette førte til stiftelsen A/S TISTA KANAL, i mars 1906. Planen var nå å oppmudre elvestrekningen, samt anlegge sluser ved Porsnæs og Skonningfos. Hele prosjektet ble delt i tre deler. Kanalisering fra bybroen til ovenfor Porsnæs, kanalisering videre til ovenfor Skonningfos, samt resten av strekningen til under Tistefos.

Elven nedenfor bybroen var allerede utdypet til 3 meter og nå ville man at den videre vannvei skulle utdypes til 2,5 meter, med en bunnbredde på 16 meter.

Den første slusen ble bygget i 1907 ved Porsnæs. Den var 32 meter lang, 7 meter bred og 2 meter dyp på terskelen. Man hadde begynt mudringen allerede i mars 1906 og dette arbeidet hadde pågått hele sommeren. Selve slusen ble støpt i betong på grunn av de dårlige bunnforholdene. Slusen var stor og hadde en løftehøyde på 5 meter. Man valgte derfor en ny måte å fylle slusen på. Man anla to rør fra oversiden som munnet ut i bunnen av slusen og her ble vannet ledet inn istedet for som ellers med lemmer i sluseporten.

Vi har tidligere i «Slusegløtt» (nr. 2/1985) skrevet om Grasmø Kanal i Østfold, Skjoldstrømmen sluse på Vestlandet (nr. 1/1988) og Slusene i Killingstrømmen (nr. 2/1988).

Harald Lorentzen er en av medforfatterne av boken «Rutebåtene på Telemark-kanalene».

Porsnæs sluse.

Foto Arne Holm

Den 25. juli 1907 foretok direksjonen den første befarings av anlegget. Dernest var det elvestykket fra Porsnæs til Skonningfos som sto for tur. Her ble statens mudderapparat satt igang i juli samme år og her mudret man fram til mars 1908.

Ved Skonningfos ble det anlagt 2 sluser i en sving i elven. Da løftehøyden her var enda større enn nede ved Porsnæs ble det anlagt 2 sluser, men her med konvensjonelle luker i portene.

I tillegg til selve kanalen med slusene ble det anlagt en fløtningsrenne videre oppover til Femsjøen.

Den største brukeren av de to slusekammerene i Tista kanal var selvsagt Saugbrugsforeningen, hvis cellulosefabrikk hadde kommet i drift i 1908. Tømmer kom gjennom slusene nedover, mens andre råvarer kom med lektere oppover til fabrikkene.

Anlegget var et rent industrianlegg og man kom ikke lenger enn til rett ovenfor Skoningsfoss sluse. Saugbrugsforeningen sendte også alle sine ferdige celluloseprodukter ut fra fabrikk gjennom Porsnæs sluse ut til Halden havn.

Porsnæs sluse som altså var en forlengelse av elven gjennom Halden by var egentlig bare et slusekammer. Sluseportene var av impregnerte materialer og murene var av granitt. Selve sluseportene manøvreres hydraulisk, mens lukene åpnes elektrisk. Den foreløpig siste slusingen med tømmer skjedde i mai 1983, mens siste oljelekter var oppe i oktober 1985.

Skonningfoss sluse som ligger lenger inne i Tistedalen besto altså av 3 sluseporter og to kammerer. Her ble

det siste tømmerlepet sluset nedover i juli 1979 og derpå demonterte man den midterste sluseporten. Denne ble plassert nedenfor Porsnæs sluse som dermed fikk nok et kammer.

Vannveien Tista Kanal er et heleiet datterselskap til Saugbrugsforeningen, overtatt i 1986. Det foregår ennå slusing i de to gamle slusestystemene, men dette blir nå ordnet av Saugbrugsforeningens egne folk hvis behovet er til stede.

For interesserte sluse- og kanalentusiaster kan det være lærerikt å ta turen langs den gamle Tista kanal i Halden og se på datidens industri-satsing og vannveiers betydning for lokalsamfunnet.

ÅRNES BRYGGE:

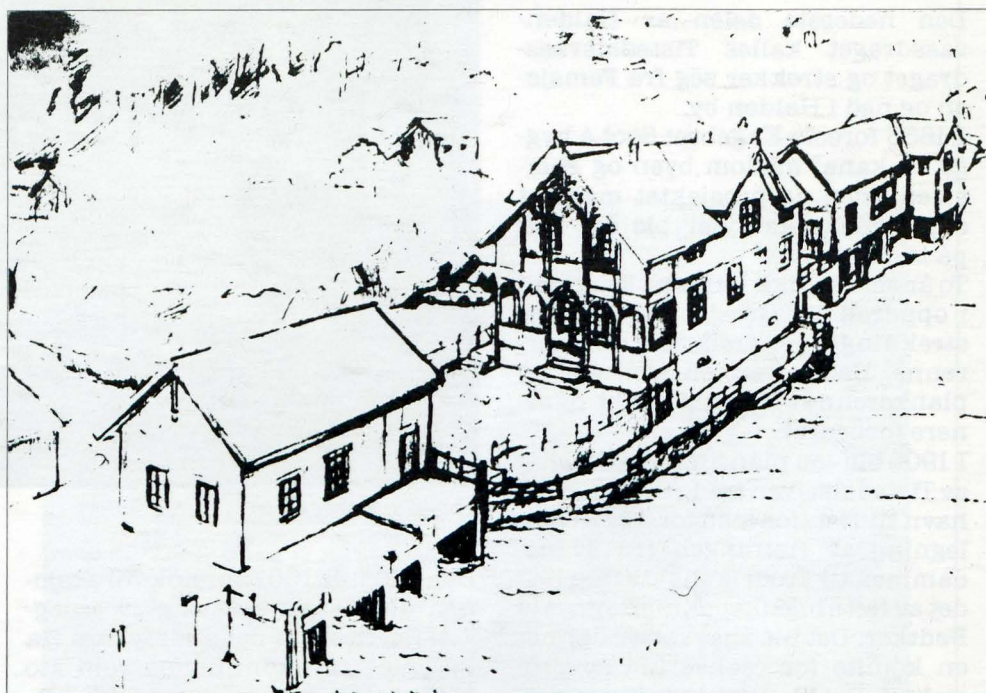
Tidligere viktig brygge for Telemarksbåtene med landhandel og vareekspedisjon. Mye av trafikken til Bø, Seljord og Vest-Telemark gikk over Årnes.

Ved Sjøbua i Årnesbukta var det gjestgiversted og pramutleie tidligere. Den ca. 3 mil lange strekningen fra Sjøbua til Fjærekilen var delt inn i 12 roskift, det første fra Sjøbua til ytterste del av Nesodden, det andre til Tjuvholmene, det tredje til Ottersnesodden osv. Roskysene var et slitomt arbeid i allslags vær, og ofte ble skysskarer liggende værfast på gjestgiverstedene langs Norsjø.

Årnes Brygge

- der alt blir halt i land!

Tre arkitekter og kunstnere gjorde i 1987 strandhogg ved Årnes brygge, har holdt «bruhodet» siden og sterkt befestet stillingen: Pakkhus, gammelt landhandleri og kanalboder skal bli boliger, salgsverksteder og atelier. Erfaringer vinnes ved egenpraksis i rehabilitering som også kan komme andre kanalbryggeanlegg til gode. «Telemarken» vil legge til ved ny brygge og oppryddet, vakkert istandsatt kultursted midt i fylket. Trioen satser mesteparten av sin tid og alt av egne midler. Det er sølvmed, maler og treskjærer Arnt Darrud, som kommer fra Hørte, videre maler og arkitekt Brita Lodberg Holm, Akkerhaugen og trehusarkitekt og tegner Olav Skjeldal med slekt fra Bø.

Skisse av bryggeanlegget mot øst (Arnt Darrud).

Vi runder det bratte svaberget på nordsiden, sklir nesten i Norsjø før vi halvt krypende, bortvendt fra Årnesbuktas vide utsyn, dukker innunder pakkhusgulvet av grovt treverk. Skjeldal mener at skal man bese Årnes brygge, så skal man ta det hele fra grunnen. Skjønt grunnen. Bølgene skvalper rundt skoene, og mange måneder er det ikke siden abbor nesten ble trukket inn gjennom vinduet, slo seg av mot karmen i siste øyeblikk . . .

Høsten 1987 stod sønnnavinden kontinuerlig på, den fikk tre mil tak, under største høstflom siden 1927. Robåtene fortøyde i samme vinduskarm, og prosjektet Rehabilitering av Årnes Brygge befant seg nokså flytende noen dager.

- Men så vant vi den slags erfaringer, sier Olav Skjeldal. Vi bruker - helt gjennomført - slike materialer

Nytt gulv over dypt vann . . . Bolighusdelen av pakkhuset trer fram.

Foto: Darrud/Skjeldal.

og løsninger som skal tåle oversvømmelse; tre, mur, lettklinker. I taket skal det være isofiber avfallspapir-materiale, det skal bli et like sunt hus som det alltid har vært. Og veggene - her blir det gamle gode huntonitt som luftekledning under et ytterskall av tre og lettmur. Det slås ut for vinduer i de tidligere tette pakkhusveggene mot veien, og de vil få samme form som porten. Fylkeskonservatoren har godkjent, ja bifalt de smule tillempninger som trengs om nytt liv skal

komme langs Kanalen. Et pakkhus skal bli bolig og arbeidsplass, og fortsatt være del av en miljø-helhet. Arnt smir bunadsølv og andre smykker på sjøl-utskåret vakker arbeidsbenk og sover i flotteste himmelseng i Margit Hjukse sitt rike. Malerimotivene farges mer og mer av veisingene mot Årnes, av de rosa vårfargene over eplehager og høstmotlys og av treverk fra dagens dont på bryggekanalen. Brita våger spranget tvers over fjorden og karrieren og skal satse på ma-

Treskjæreri og trearkitektur trer fram i ny vakker syntese.

Kultursti påtenkt langs kanalen Ulefoss-Vrangfoss

Etter oppdrag fra Norsk kulturråd har fylkeskonservatoren i Telemark tatt opp spørsmålet om å lage en kultursti langs kanal-landskapet fra Ulefoss til Vrangfoss. Norsk kulturråd er interessert i å bruke penger på dette formålet som er det første i sitt slag her i landet.

Saken har vært behandlet i Nome kulturstyre som forbereder en søknad om midler til et forprosjekt. Dette skal inneholde en plan for kulturstien i detaljer samt oversikt over kostnader. Det siste refererer seg til hva de enkelte tekniske kulturminner vil koste å sette i stand. Overslagene skal også omfatte bygninger.

I vedtaket til Nome kulturstyre bør prosjektgruppen bestå av representanter for Nome kommunes kulturretat og tekniske administrasjon, kanalselskapet og Holla historielag. Kulturkonsulent Gisle Kavli skal være prosjektleder.

Her kan det vel være spørsmål om ikke en slik gruppe også burde benytte seg av den ekspertise som finnes i Telemakkanalenes Venner som sitter inne med et stort registreringsmateriale.

Ved Vrangfoss, motivet hentet fra et gammelt postkort.

ling for fullt. Olav veksler mellom snekring, trehusveiledning (bl.a. i «Bonytt») og tegneoppdrag for byggebransjen. Nord-norske boformer er også et prosjekt han og bl.a. Brita har fått tid til. Over stearinlys sent på kvelden kommer han dragende med originalutgavene av Carl Schøiens «Nord i Værene», her nord i Norsjø. Innlevelsen er der. De håper på en avtale om overdragelse av noen av Kanalens hus til arbeidsverksteder både for Arnt og Brita, og både grunneier, Kanalstyret og kommune har i prinsippet stilt seg villig til en 50-årsavtale etter signalene å dømme . . . En reguleringsplan er på gang, som forhåpentlig vil gjøre Årnes-slyngen til spaservei med stengsel for biltrafikk fra begge ender, slik at det blir mulig «å bo i offentlig-

het». Hva mere er; rensekravene som også omfatter den nye kafeteriautvidelsen på Årnes oppe ved veien, og ved bensinstasjonen m.v., ble koblet med avløpsløsningen for bryggeanlegget. Slik er dette blitt en «miljøetablering» i mange forstand. Nå går ledninger fra alt sammen til renseanlegget ved Teksten. En sjau har det vært og er det. De mange små kommunale og fylkeskommunale terskler man må over . . . Han leter litt etter ordene, Olav, når han som arkitekt skal beskrive den veggen disse tersklene bygger seg opp til, bak velviljen for at noen ser nye muligheter i denne delen av Kanalen. Få i alle fall fram at Sauherad kommune og de andre har vært positive og at vi har funnet åpninger og gangbare veier hele veien.

Så ringer telefonen, og det er en annen arkitekt, vår alles Vidar Edvardsen i Porsgrunn som klarer, at ny brygge, det skal tegnes. Og det ringer på døren, og det er Kjell Bitustøyl fra Rauland som med roser i kunn under Wergelandsbrillene forteller at likevel blir det kanskje folkemusikkfestival i Bø til sommeren. Årnes er igjen blitt et møtested mellom nord og sør i fylket . . .

- Svaberget her var jo en gammel va-plass for landnota, sier Skjeldal på fallrepet og peker. Fortsatt trengs godfolk til å hale alt i land!

Øystein D.

NB! Se siste side . . .
Innbydelse busstur til Årnes brygge.

«Siste nytt» frå kranlekter-prosjektet

Sidan siste rapport om restaurerings-prosjektet vårt i «Slusegløtt» nr. 2/1988, har det skjedd ein god del.

Siste rapport blei skriven før Knardalstrand Slip & Verft hadde rive ned hytte og sider over vasslina. Dette måtte rivast da treverket var rotne. Fyrst etter at dette var gjort, var det mogleg å lage ei realistisk kostnadsanalyse av restaurerings-arbeidet.

Dette kostnadsoverslaget blei ein kraftig kalddusj for oss. Totalkostnadene for lekteren blei sett til kr. 250.000.

I siste rapporten blei det nevnt «noko i overkant av 100.000». Det var nok svært optimistisk.

Skal ein koma til målet, nyttar det ikkje å gje opp, tenkte me. Formannen i TKV hadde nokre intensive dagar mellom jol og nyttår då telefonlinene gløda på forskjellige kommunale og statlege kontor. Dette resulterte i eit tilsagn på kr. 50.000. Dette var nok til at me kunne fullføre andre steget i restaureringa som planlagt.

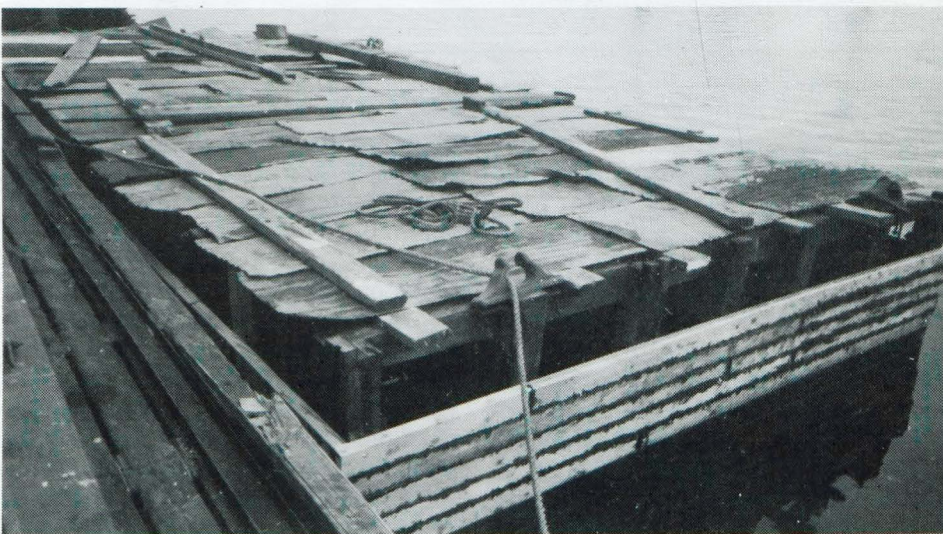
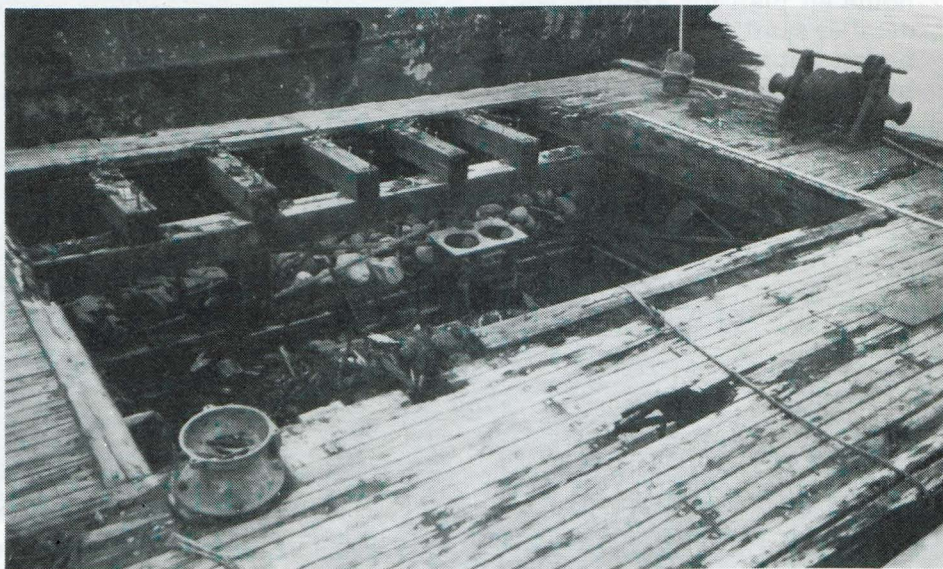
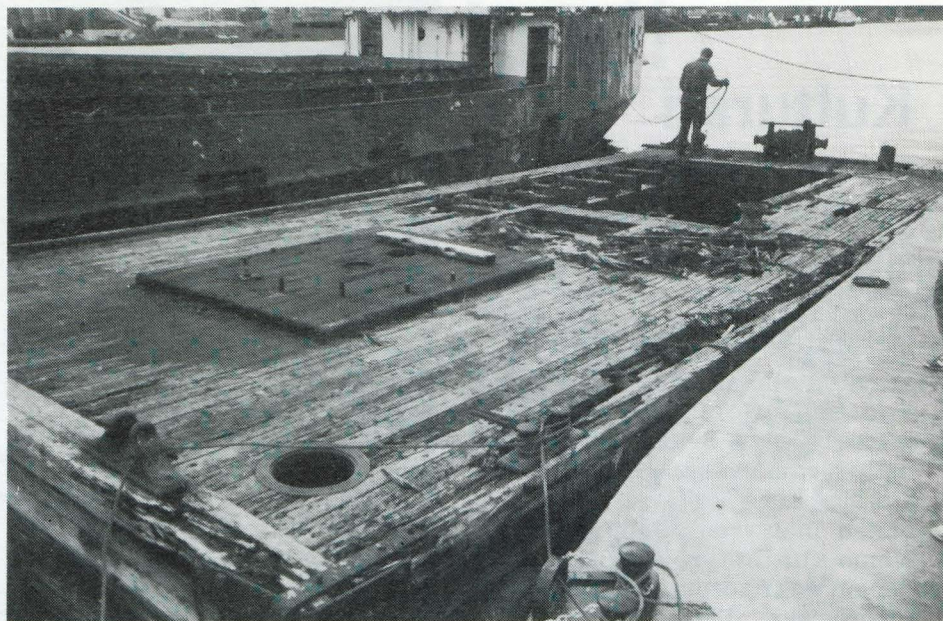
Me har seinare sent ut ein del søknader om midlar, og håpar at dei vil gje resultat.

Restaureringa har gått, og vil fylgje planen slik:

1. Riving av dekksp plank, hytte, sider ned til vasslina og naudsyn-te spant og bjelkar.
2. Oppbygging av sidene, erstatning av rotne spant og bjelkar. Gjera alt naudsynt arbeid slik at det er klart for å legge på dekksp plank.
3. Legging av dekksp plank, bygge hytte. Ellers alt naudsynt arbeid slik at lekteren er «treferdig».
4. Overflatebehandling (tretjære).

Av nevnte steg, er 1 heilt utført, 2 er nesten ferdig. All ny material er trykkimpregnert, og skulle difor halde i mange år framover.

På grunn av den høge arbeidsløysa, og statens tiltak for sysselsetjing av arbeidslaus ungdom, vil Knardalstrand Slip & Verft få 2-3 ungdomar med statleg støtte straks etter påske. Med kyndig hjelp, vil desse arbeide på lekteren ei tid framover. Dette kan føre til at me sparar ein del arbeidspengar.

Me må nok insjå at med dei økonomiske midlane me rår over, vil det kanskje ta enda eit år før lekteren er ferdig. Men på den andre sida, skulle søknaden vår resultere i kr. 150.000, ja da er prosjektet fullført innan sommaren er over.

Med dei største håp om ei snarleg fullføring, takk for nå.

TKV, Teknisk Komite

Tore Kvaale

Automatikk og gummidam

avløser nåledammene i Kjeldal og Lunde

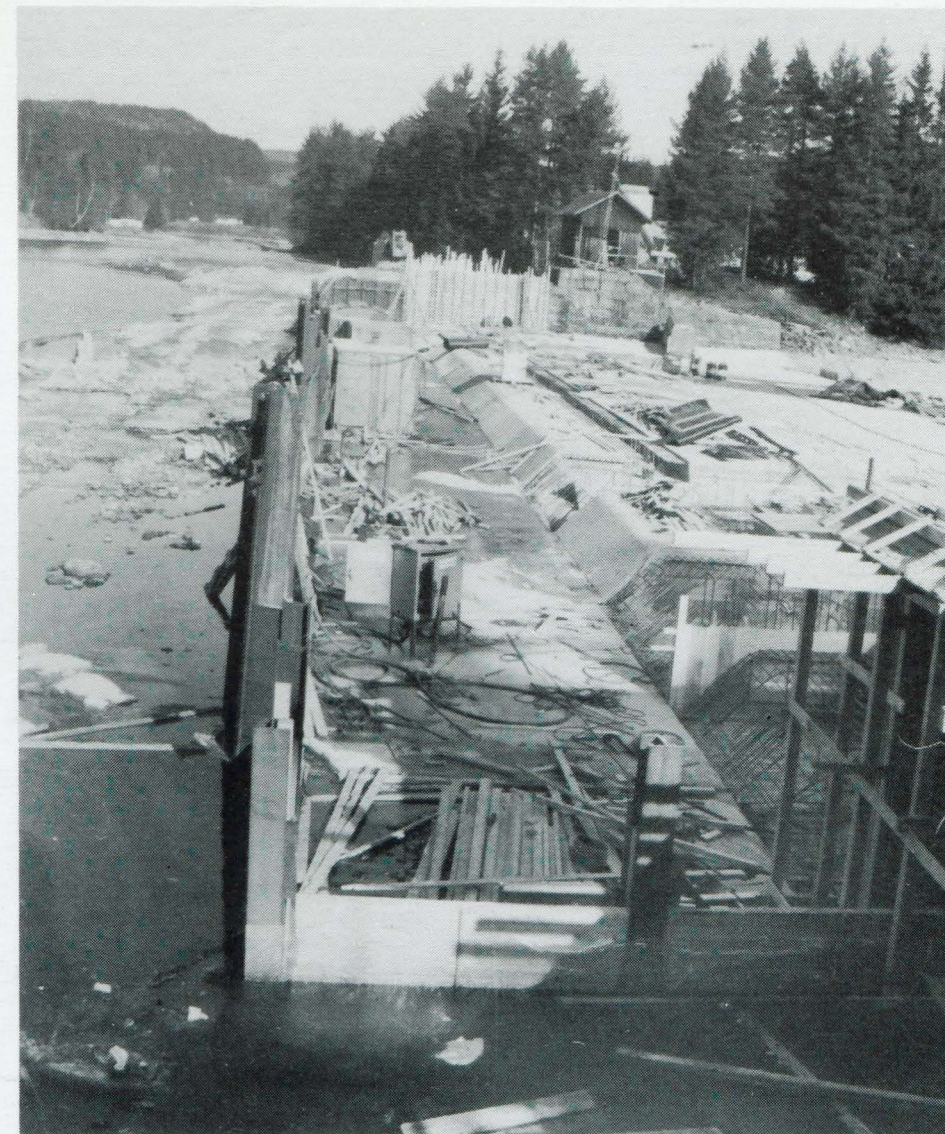
Arbeidet med å bygge om dammene i Kjeldal og Lunde går for fullt. I Lunde er det gamle kraftverket fra 1930-årene borte. Fundamentene for de nye dammene i Kjeldal og Lunde er under arbeid. Elva er nedtappet fra Hogga til Straumen nedenfor Lunde sluser.

Nedtappingen er mulig takket være overløpstunnell fra Hogga til nedstrøms Lunde sluser.

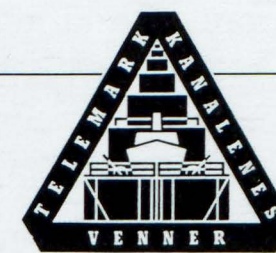
Nåledammene som ble betjent av slusepersonalet er nå historie. Automatikk og gummidammer overtar. Det japanske konsernet Bridgestone som også er kjent for dekk til vogner av mange slag introduserer i Norge som første sted i Europa sin løsning av damproblemer. Løsningen består i en gummidam som strekkes over elveløpet. Dammen pumpes opp med luft fra et automatstyrt kompressoranlegg, slik at vannstanden holdes innenfor et oppsatt program.

Denne damløsningen har vært benyttet i USA, og introduseres nå i Europa. Det japanske firmaet regner med at det blir stor interesse omkring selve monteringen og senere bruken av dammen. Derfor vil anleggene komme til å virke som en permanent utstilling av dette tekniske produktet.

Kanalen er i sommer stengt fra Lunde til Strengen. I september starter det japanske firmaet sin montering av selve dammene. Anleggsarbeidene er beregnet å være avsluttet innen utgangen av inneværende år.

Kjeldal sluse og dam.

Vi må bli flere medlemmer i Telemarkkanalenes Venner

Klipp ut og send kupongen til: Telemarkkanalenes Venner
Postboks 372
3701 SKIEN

Navn .....

Adr. ....

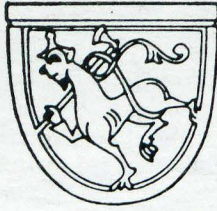
Postnr./sted .....

Navn .....

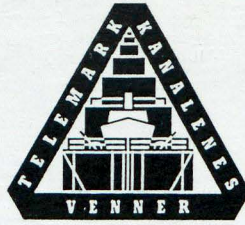
Adr. ....

Postnr./sted .....

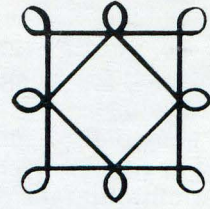

Fortidsminneforeningen

Telemarkkanalenes Venner

Telemark Historielag

innbyr til

ettermiddagstur

m. buss

for medlemmene

Tirsdag 6. juni 1989

1. stopp: **Årnes brygge**
Omvisning hos
sølvsmed Arnt Darrud.
Deretter befaring av Årnes brygge.
2. stopp: **Bø-kirkene**
Omvisning og musikalsk innslag.
3. stopp: **Bø Bygdemuseum**
Omvisning
Enkel servering

Turen er gratis og antallet begrenset

Avreise med buss fra Porsgrunn kl. 16.30 - fra Skien kl. 16.45

Påmelding i tlf. (03) 52 12 56 senest torsdag 25. mai